

Povećati dječje kompetencije brigom za njihovu dobrobit i uključenost

Ferre Laevers i Bart Declercq

Djeca koja se osjećaju opušteno, sigurno i samouvjereno, spremnija su za učenje na dubljem stupnju. Brigom za njihovu emotivnu dobrobit i uključenost utiremo put razvoju njihovih kompetencija, kažu Ferre Laevers i Bart Declercq.

Što djecu u vrtićima potiče na učenje?

Ukoliko ovo pitanje postavite roditelju ili pedagozima, najčešće ćete dobiti odgovore koji se odnose na očekivanja koja odgojno-obrazovne ustanove trebaju zadovoljiti ili pak na očekivane odlike odgajatelja koji u njima rade; za razliku od njih očekivanja predstavnika prosvjetne politike bit će usmjerena na određene ishode odgojno-obrazovnog procesa. Između svih tih očekivanja nalazi se odgajatelj praktičar, koji živi i radi s djecom. Na koji način će ona ili on povezati okruženje i ishode učenja?

Kvaliteta iskustva

Očita početna točka procjene kvalitete nekog odgojno-obrazovnog okruženja usmjerena je na stupanj emocionalne

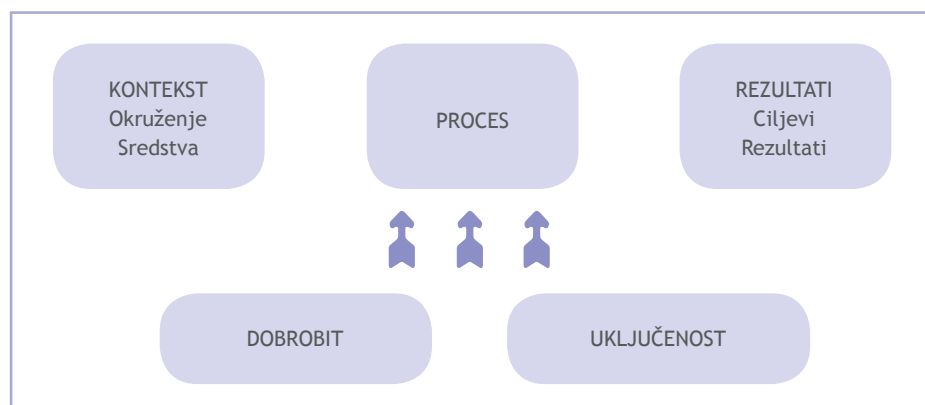
dobrobiti djeteta i stupanj njegove uključenosti. To nam pomaže da osjetimo ima li ono što radimo (drugim riječima - kontekst) neki cilj, tj. vodi li nekom rezultatu.

Da bismo spoznali koliko svako dijete napreduje u nekom okruženju, potrebno je prvo istražiti do kojeg stupnja se djeca osjećaju opušteno, djeluju spontano i pokazuju motiviranost i samopouzdanje. Sve ovo ukazuje da je njihova emocionalna dobrobit ostvarena i da su im osnovne potrebe zadovoljene. Drugi kriterij - uključenost - povezan je s razvojnim procesom i traži od odraslih da osmisle izazovno okruženje koje prednost daje koncentriranoj, intrinzično motiviranoj aktivnosti.

Ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja trebaju se usmjeriti na oba ova aspekta: posvećivanje pažnje samo emocionalnoj dobrobiti i pozitivnoj klimi nije dovoljno, no povećanje dječje uključenosti će doći samo ukoliko se djeca u okruženju osjećaju udomaćeno, oslobođena emocionalnih ograničenja.

Uključenost kao ključan pojam povećane kompetencije

Uključenost nije povezana sa specifičnim tipovima ponašanja niti sa specifičnim stupnjevima razvoja. Može je dijeliti i beba u kolijevci kad se pokušava poigravati vlastitim glasom, ili odrastao čovjek kad pokušava definirati neki pojam. Ključna karakteristika ovog stanja je usredotočenost: uključenost se javlja u području 'zone narednog razvoja', a prati ju snažna motivacija, fascinacija i potpuna zaokupljenost. Daljnja nam analiza otkriva očigledan osjećaj zadovoljstva i fizički opipljiv osjećaj navale pozitivne energije. Ali, ne potpadaju svi pod ovaj naš koncept uključenosti. Ne radi se o stanju uzbuđenja koje uz malo truda može postići neki zabavljač. Ključna je točka da zadovoljstvo proizlazi iz jednog izvora: istraživačkog nagona, potrebe da se uhvati ukoštac s realnošću, intrinzične motivacije da se razumije kako ljudi i stvari funkcioniraju. Nema boljeg



i povoljnijeg utjecaja na povećanje kompetencija djece rane dobi. Dubinsko učenje ne možemo postići bez uključenosti.

Dubinsko učenje

Koncept 'dubinskog učenja' zahtijeva kritičko pristupanje evaluaciji odgojno-obrazovnog rada. Sukladno konstruktivističkoj teoriji, mi razvojni proces ne vidimo kao puko dodavanje elemenata znanja ili vještina već postojećem, usvojenom repertoaru znanja djeteta. Naprotiv, svako novo stjecanje znanja ovisi o strukturi temeljnih shema. One djeluju kao osnovni programi koji reguliraju kako procesuiramo dolazeće poticaje i kako gradimo realnost. Na taj način interpretiramo nove situacije i poduzimamo korake - odgovarajuće ili ne. Ovi koraci određuju koje i koliko se dimenzija realnosti može artikulirati u našoj percepciji i spoznaji. Njihova osnova je nova paradigma kompetencija.

Učinci na odgajatelje

Dobrobit djeteta i njegova uključenost poticajne su i za odgajatelje jer pokreću poboljšanje njihovog rada. Ovi koncepti često se poklapaju s intuitivnim osjećajem mnogih odgajatelja, dajući im znanstveno utemeljenu potvrdu: kad uspijemo postići da djeca dođu u

takvo 'stanje uronjenosti', neumitno će doći do povećanja kompetencija u okviru područja s kojim je povezana navedena aktivnost. Za razliku od varijabli učinka, procesne varijable daju nam trenutnu povratnu informaciju o kvaliteti intervencija koje smo poduzeli i kazuju nam kakav je njihov potencijalni učinak. Krajnji se učinci i rezultati ipak vide tek na duge staze. Nadalje, uvođenjem uključenosti i dobrobiti u fokus kao glavnih indikatora razvoja kompetencija, stvara se velika pozitivna energija i sinergija: entuzijastični odgovori djece djeluju vrlo poticajno i daju odgajateljima osjećaj dubokog zadovoljstva i na profesionalnoj i na osobnoj razini.

Učinci na politiku odgoja i obrazovanja

Učinak dobrobiti mjerljiv je i šire. Mjereći dobrobit i uključenost djece, prije i poslije nekog djelovanja, moguće je odgovoriti na ključno pitanje: vodi li sve ono što činimo, na primjer primjena određenog programa, očekivanom učinku i rezultatima? Istraživanja provedena u Velikoj Britaniji i Belgiji pokazuju značajno unapređenje u dobrobiti djece i njihovoj uključenosti tijekom jedne pedagoške godine. Ovaj se pomak snažno veže uz unapređenje okruženja za učenje, kao što su ponuda materijala i aktivnosti, organizacija, stil i način



rada odgajatelja, stupanj slobode djeteta i klima.

Zaključak

Ako za referentne točke kojima se vode odgajatelji uzmemo dobrobit i uključenost, to nam omogućuje da razumijemo stupanj na kojem odgajatelj radi i uvjete u okviru ustanove, uz poštivanje svih ograničenja koja su povezana s djelovanjem konkretne ustanove. To rezultira stvarnim učinkom: dobrobit djeteta i njegova uključenost mobiliziraju i povećavaju energiju u ljudima, te stvaraju pozitivnu spiralu koja dovodi do dubinskog učenja. Samo na takav način možemo učiniti okruženje vrtića učinkovitijim i dovoljno snažnim da izdrži sve izazove odgojno-obrazovnog procesa. To je kontinuirani razvoj kompetencija.

Za daljnje čitanje

Laevers, F., Depondt, L., Kog, M. and Vandenbussche, E. (1997). *A process-oriented child monitoring system for young children*. Centre for Experiential Education: Leuven.

Laevers, F., De Bruyckere, G., Declercq, B. et al. (2005). *SICS: Well-being and Involvement in Care Settings. A Process-oriented Self-evaluation Instrument*. Kind & Gezin: Brussels. (Free download at www.cegopublishers.be)

Laevers, F. (2007). *PALE. A guide for a Process-oriented Analysis of Learning Environments*. Research Centre for Experiential Education: Leuven.

Laevers, F. (2006). *Kako odgoj i obrazovanje učiniti djelotvornijim kroz dobrobit i uključenost*. Dijete, vrtić, obitelj, br.45, str. 2-6.

Ferre Laevers je direktor Istraživačkog centra za iskustveni odgoj i obrazovanje, a Bart Declercq je istraživač na Sveučilištu u Leuvenu u Belgiji. bart.declercq@ped.kuleuven.be

Implikacije u praksi

Slijedeće akcijske točke identificirane su kako bi se potaknula veća dobrobit i uključenost djece u procesu odgoja i obrazovanja. Ove akcijske točke nude okvir i nemaju namjeru umanjiti inicijativu praktičara jer se očekuje da oni kontinuirano djeluju imajući na umu kako koja intervencija utječe na samo dijete.

1. Razmjestiti sobu dnevnog boravka tako da sadrži područja koja će poslužiti kao poticajni centri aktivnosti.
2. Provjeriti sadržaje tih područja i neatraktivne materijale zamijeniti atraktivnijima.
3. Uvesti nove i nekonvencionalne materijale i aktivnosti.
4. Promatrati djecu, otkriti njihove interese i aktivnosti koje će izazvati njihovo zanimanje.
5. Ustrajati na provođenju aktivnosti koje uključuju dodatne poticaje i intervencije.
6. Proširiti mogućnosti za razvoj slobodne inicijative i potkrijepiti ih pravilima i dogovorom.
7. Proučiti odnose sa svakim djetetom, kao i među djecom, i potruditi se poboljšati te odnose.
8. Uvesti aktivnosti koje djeci pomažu istražiti svijet ponašanja, osjećaja i vrijednosti.
9. Identificirati djecu sa socijalno-emocionalnim problemima i osmisliti intervencije koje će im pomoći.
10. Identificirati djecu s posebnim potrebama i osmisliti poteze koji će potaknuti uključenost unutar područja u kojima trebaju dodatnu podršku.

Procjena dobrobiti i uključenosti

Za potrebe procjene dječje dobrobiti i uključenosti razvijena je tzv. Leuvenska skala uključenosti ('Leuven Involvement Scale', LIS) od 5 stupnjeva. Skalu je moguće primijeniti za različite potrebe, za (samo)procjenu, praćenje dječje u aktivnostima i u svrhu znanstvenog istraživanja. Za praćenje djece u aktivnostima koristi se procesno orijentiran sustav praćenja. U postupku praćenja odgajatelji na temelju svojih opažanja tijekom par tjedana procjenjuju djecu u aktivnostima i bodovno

rangiraju djetetovu dobrobit i uključenost. Ova procjena se koristi kao polazna točka za daljnju analizu, pri čemu se posebna pozornost usmjerava na djecu s niže procijenjenom dobrobiti i uključenosti kako bi se uvidjelo iz kojeg razloga se ova djeca ne osjećaju zadovoljno u vrtiću i iz kojeg razloga se ne uključuju u aktivnosti. Ova analiza čini osnovu za intervenciju, koja se usmjerava bilo na pojedino dijete ili na opći kontekst i/ili pristup koji odgajatelji primjenjuju u radu.



Dobrobit

Kad se djeca i odrasli...

- osjećaju opušteno
- ponašaju spontano
- otvoreni su i dostupni prema svijetu
- izražavaju unutarnji mir i relaksiranost
- pokazuju motiviranost i samopouzdanje
- u dodiru su s vlastitim osjećajima
- uživaju u životu

...tada znamo da je njihovo mentalno zdravlje zajamčeno.

Uključenost

Kad su djeca i odrasli...

- usredotočeni i fokusirani
- zainteresirani, motivirani, oduševljeni
- mentalno aktivni
- u potpunosti uključuju osjete i doživljavaju smisao aktivnosti
- uživaju u nagonu otkrivanja
- djeluju punim kapacitetom na samoj granici vlastitih sposobnosti

... tada znamo da je dubinsko učenje u tijeku.

